

KERSTBIJEENKOMST

3 Januari 1975

Goedemorgen, vrienden.

Bent u allen de kerstdagen zover goed doorgekomen? Heeft de kalkoen of al dat andere lekkers u goed gesmaakt? Dan is het tijd, dat u op deze tweede Kerstdag wat tot rust komt. U hebt immers een heel drukke tijd achter de rug, een tijd van middenstandsproblemen met kerstsaus gevolgd door kindje wiegen plus heilig jaar, compleet met vallende deur en nu zit u hier wat uit te hijgen, want morgen gaat het leven weer gewoon verder. Ach, zo is het eigenlijk altijd weer. Daarom heb ik mijzelf afgevraagd, wat ik u eigenlijk zou moeten zeggen.

U vertellen, dat het Kerstkind is geboren? Maar lieve mensen, dat is al 2000 jaar geleden. Zeker, vandaag leeft het kerstkind ook wel, maar toch liggen de zaken nu wel heel anders. Je zou er een modern verhaal van moeten maken dat u zich wat beter voor kunt stellen. Daar ligt dan de stad; een oude stad, die wat afgeleefd is, maar vol gestopt is met betonprothesen en zelfs een verkeersinfuus kreeg, dat de oude aderen toch niet meer kunnen verwerken. De motregen druift neer. Het is een echte kerstsfeer, want in de razende wind branden hier en daar nog wat lampjes. Daar komen zij de stad binnen, de hoofdpersonen, met hun te oude auto die het bijna niet meer doet en waarin de benzine ook al bijna op is gebruikt. Zij moeten een hotel vinden, maar rijk zijn zij niet. En waar vind je in deze dagen nog voor de feestdagen een hotel onder de f 100.-? Bovendien is het vrouwtje hoogzwanger en dat is ook al een reden om hen af te wijzen. Het leger des heils heeft ook al geen tijd voor hen. Daar is men bezig met de kerstviering. Bij de sociale dienst zijn de mensen ook al weg, met kerstverlof. En trouwens, wat zou men voor dergelijke migranten op korte termijn daar kunnen doen? Nu ja, goed. Zij kraken dus hier of daar een pandje. Daar zitten zij dan. En iedereen maar wachten op de os en de ezel, voor hij ertoe besluiten zal toch maar iets voor hen te doen. Zalig Kerstfeest.....

De Kindermoord is er ook niet meer bij nodig. Daarvoor zorgt nu het verkeer wel, dus een Herodes heeft men niet meer nodig. Ook de wreedheden bedreven in de naam van Caesar zijn niet meer nodig, want zowel Caesar als Herodes worden in deze dagen kundig vervangen door projectmaatschappijen. Die slaan de steden zo wel in puin, daarvoor heeft men geen oorlog en geweld meer van node. Wat ons brengt tot deze heerlijke kerstdagen, waarin zovelen spreken over vrede en welbehagen, terwijl de onvrede woekert aan alle kanten. Leve het Kerstfeest.

Daar staat hij, de grote boom, flonkerende met al zijn elektrische snoeren, wuivende in de nachtelijke storm. De regen plenst neer, dronken lieden wankelen stap voor stap over de straten, omdat zij de moed niet hebben hun auto te nemen. Want dan zou je mogelijk tegen een blaaspijpje op kunnen rijden, nietwaar? De gehele nacht is donker, erg donker. Kerstfeest 1974. In het nabije oosten staan mensen klaar om elkaar af te maken. Vrede op aarde!!!! Overall creperen de armen. De natuur verdeelt haar aandacht over enorm grote branden, enorme overstromingen, wervelstormen, aardverschuivingen en wat zij verder aan kleine surprises kan vinden om de mensheid onder de kerstboom te leggen.

Wanneer je die dingen zo eens overdenkt, blijft er eigenlijk niet zo heel veel meer over van dat zoetelijke kerstfeest, dat feest van "stille nacht heilige nacht."

Stille nacht, heilige nacht. Er zit een schip op het strand. Het kindeke ligt in de kribbe, zeker, maar het kindeke is van gips en het geloof van degenen die ervoor neerknielen, is in vele gevallen van niet veel betere kwaliteit. Het is alles meer imitatie en namaak, doet denken aan de paleizen die men de grond uitstampt in deze dagen, gemaakt van rottig vochtig beton, dat al werkt vóór het bruikbaar is, maar dan wel bekleed wordt tot schijnbare soliditeit met vliedunne platen natuursteen. Het lijkt alles zo mooi, maar wanneer je er na de kerst eens goed naar kijkt, heb je toch wel het gevoel, grotelijks bedrogen te zijn.

Daarom vertel ik mijn verhaal ook maar niet af, want de traditie wil, dat kerstverhalen altijd weer goed aflopen, vol van vrede en welbehagen. Kerstverhalen zijn nog altijd verhalen, zoals men die eens vertelde over dochters, die ondeugend zijn geweest en zo het ouderlijk huis zijn uitgezet door hardvochtige ouders. Maar dan komt de kerstavond. Het is stil. In de verte blaft een hond. De sneeuw valt neer. De oude vrouw en de oude man zitten bij elkaar, stil en treurig. Zij kunnen zelfs de kerstkrans niet meer bijten. Maar dan, opeens is er een klop op de deur. En daar is zij, de dochter, zij heeft mooie kleren aan en in haar handen draagt zij een groot pakket. De wenende ouders halen hun kind binnen dat omhooggeklommen is in de wereld.... Waarna het moderne slot wel zal luiden, dat zij nu werkt in een sexclub. Ja, zo is kerstsentiment in deze dagen. De sentimenten druipen er nog steeds vanaf en smaken als namaak stroop: walgelijk zoet en zonder werkelijke voedingswaarde.

Ik bemerk dat wij op deze tweede kerstdag eigenlijk enigszins balans op zitten te maken. Eigenlijk past dat beter bij het oude en nieuwe jaar. Maar goed, dan spreken wij elkaar niet. Mogelijk komen sommigen van u uitgerekend bij ons dat feestelijk moment doorbrengen, want wij vieren geen feest voor zoets en gebruiken geen gillende keukenmeiden en rotjes. Gillende keukenmeiden zien wij hoogstens eens, wanneer die kort voor de overgang bang worden. U lacht? Waarom zouden wij eigenlijk vandaag er niet om lachen. De uiterlijkheden van deze dagen zijn eigenlijk allen min of meer belachelijk, weet u dat wel? Je kunt het natuurlijk alles heel ernstig nemen en plechtig nadrukkelijk gaan zeggen: Mensen het is nu kerstfeest. Wij moeten u alles brengen, wat noodzakelijk is. Laat ons het kerstkind een offer brengen van onze verdraagzaamheid, van ons medegevoel voor onze medemensen, van ons streven voor ons ideaal. Maar dat is niets bijzonders. Overal spreekt men, maar wel in naam van een andere gedachte, om diezelfde dingen. Iedereen in deze wereld spreekt over verdraagzaamheid. En hoe verdraagzaam zijn de mensen in feite niet? De gehele wereld lijkt mij soms als een gesloten leger op te rukken, compleet met alle denkbare wapens tot atoombommen toe, klaar om te vechten voor de vrede.

Heeft u ooit iets zo kolderiek gezien? Het lijkt wel een ouderwetse poppenkast. En zo zal het nog wel even doorgaan ook. Tenminste, wanneer wij in de stof en de geest er niets aan veranderen. Maar als het zo doorgaat, zo weet ik wel, wat er binnenkort van gaat komen: Iets onzinnigs, waardoor de mensheid ten gronde dreigt te gaan. En zeg nu niet dat er geen belachelijke dingen zijn in uw wereld, die het zo goed meent. U woont in een residentie die zo wordt genoemd, omdat er geen vorst meer resideert. U woont in de stad, waar het parlement voortdurend bezig is, maar die geen hoofdstad is. Wat past dat goed in uw tijd. Het is allemaal heel ernstig, maar toch net niet helemaal echt. En wanneer je doorgaat, zoals u nu doet, dan worden de huizen en de straten van deze residentiestad steeds leger, tot er bijna geen mens meer woont. Alleen in het centrum van de stad galmen dan nog steeds dezelfde voor leken niet te begrijpen ernstige woorden, protesten en termen voort en verzadigen mensen zich aan zichzelf, zwelgende in hun idealistische opzet, die nooit werkelijk kan worden, maar die hen zo goed smaakt, dat zij in hun meerwaardigheidsgevoel daarvan blijven zwelgen, tot zij er bijna in stikken. Neen. Wij moeten er eens eerlijk en open naar zien. Wij zijn tezamen, omdat het kerstmis is geweest. Goed, maar laat ons dan de werkelijkheid niet geheel verlaten om ons intens en alleen bezig te houden met het stalletje en het kribbetje. Dat hebben al voldoende mensen in deze dagen gedaan. Laat ons liever eens een eenvoudige, een doodgewone vraag aan onszelf en de wereld stellen:

Wanneer wij zo zeer geloven in de waarheid en de sfeer van het kerstfeest, hoeveel mensen hebben wij dan in deze dagen iets gelukkiger gemaakt? Hoe veel mensen hebben wij gisteren een beetje van het licht gegeven, waarvan wij beweren, dat het met kerstmis over de wereld gaat? Nou, onder de aanwezigen valt het resultaat van dit zelfonderzoek mij niet geheel tegen, ofschoon de meeste positieve reacties mij in verband lijken te staan met consumptiegoederen. Maar dat laatste is zo erg niet: uiteindelijk leeft u in een consumptiemaatschappij en de innerlijke kerstvreugde is nu eenmaal voor een groot deel vervangen door het bekende kerstpakket, gevuld met heerlijkheden als schelvislever, die je niet lust, zoutjes, waarop je je laatste tanden kunt breken en een fles met sherry, die haar kwaliteiten voornamelijk aan haar etiket moet ontlelen.

Maar goed, wij hebben er iets aan gedaan, wij hebben iets voor anderen willen doen. Dat is al heel wat. En nu zijn wij bijeen om nog wat na te sudderen in de echte kerstsfeer.... die ik overigens al aardig de grond in heb geboord. Maar dat moet u mij maar niet al te zeer kwalijk nemen. Laat ons tezamen liever zo nu en dan eens een beetje lachen. En dan bij voorkeur niet om die gekke dingen, die ik zeg, maar een klein beetje ook om ons zelf. Kijk even naar jezelf en durf dan te lachen. Want eigenlijk is het soms om je te bescheuren, eerlijk waar. Lach een beetje.

Vrede op aarde? Weet u wat vrede op aarde op het ogenblik betekent voor de meeste mensen? Pa volgevreten voor de televisie en ma daarnaast, werkende met crème vanwege de afwashanden. De kinderen? O, die zijn weg, die zijn heengesneld naar de een of andere discotheek om door geluid hun oren te laten perforeren..... Goed, ik overdrijf. Want aan de andere kant zijn er in deze dagen toch ook een hoop bijeenkomsten, kerstins heet dat geloof ik, die eigenlijk passen bij deze tijd en het kerstfeest. Je zou ze kerst in-en-outs kunnen noemen, want eenieder is welkom, maar niemand behoeft te blijven langer dan hij wil. En dat is eerlijk gemeend werken voor anderen, terwijl er toch het vrijblijvende een rol in speelt dat deze moderne maatschappij nastreeft. Die bijeenkomsten zijn alleen voor de eenzamen en de bedroefden van hart, al zijn er soms zoveel mensen, die die eenzamen gezelschap willen geven, dat er hier en daar een eenzame buiten moest blijven staan, omdat het te druk was. Maar het was eerlijk gedaan en goed bedoeld. Er zijn toch een hoop mensen, die in deze dagen nadenken.

En wat is, wel gezien het kerstfeest in wezen anders dan een feest van de mensenliefde? Natuurlijk het is alles zo mooi: Jezus is gekomen om ons te redden, te verlossen. Hij heeft in de kribbe gelegen en was reeds veroordeeld om te sterven wat een mooi woord is, maar op elk menskind zou kunnen slaan. Maar dit kind kwam om te leven en te sterven voor het geheel van de mensheid. Mooi en goed. Maar voor de gehele mensheid? Dus niet voor iemand afzonderlijk. Een vreemde zaak wanneer je het je realiseert. U houdt mogelijk meer van een wel overwogen vroom betoog op dagen als deze. Maar u bent hier nu toch, dus denk eens even met mij mee: Dat kind komt op de wereld, om te leren, te leven en uiteindelijk te sterven - op een niet bepaald aangename wijze - voor iedereen. Dus niet voor bv. het geslacht van David, de club waar hijzelf bij behoort. Of voor het jodendom, zijn volk, of desnoods voor alle mensen, die braaf en vroom ter tempel gaan. Dit kind komt op de wereld voor iedereen, zelfs Judas niet uitgesloten, inclusief ook de Romeinen, die toch allerhande wreedheden begaan, om maar niet te spreken over de Indiërs, de Indianen enz. Hij maakt geen onderscheid. Hij wordt geboren voor alle mensen, die maar op aarde kunnen bestaan.

De leer, die dit kind zal brengen later, is een leer die in het begin alleen maar bestaat rond Jeruzalem. Later zal zij zich uitbreiden, tot zij een soort byzantijns monopolie wordt dat later wordt omgezet in een veel groter dogmatisch monopolie van Rome. Dat is in feite de verpakking die de mensen er omheen hebben opgebouwd. Maar het product zelf bestaat overal en altijd, is een werkelijkheid die toegankelijk is voor iedereen. Een mens die zich niet schenkt aan een bepaalde groep of gedachte, wordt uit dit kind: Iemand, die zich schenkt aan de mensheid. Dat is de werkelijke gedachte van het kerstfeest. Het gaat er niet om wat je bent en wat je doet, of wat een ander wel is en doet, het gaat er alleen maar om, dat je als mens bestaat, begrijpende, dat je met al die andere mensen samen bestaat in één enkele werkelijkheid. Het betekent beseffen dat je samen behoort, dat je tezamen deel uitmaakt van een en dezelfde lichtende sfeer van goddelijke realiteit.

Er zijn heel wat mensen die beweren, dat zij de gehele mensheid liefhebben en op hun borst kloppen, zeggende: Het koninkrijk is in ons en daarom moeten wij nú deze mensheid leiden zodat zij, door getrouwelijk en gehoorzaam onze leiding te volgen, in zal kunnen gaan in het koninkrijk Gods... Hebben dergelijke mensen soms een te grote eetlust? Het ene ogenblik zeggen zij het koninkrijk Gods is ook in mij, het volgende ogenblik beweren zij dat eenieder hun leiding moet volgen om in dit koninkrijk in te kunnen gaan. Volgens mij zou je het anders moeten zeggen als mens. Je zou moeten stellen: hier ben ik, levende als mens op deze wereld. Maar wanneer ik alleen maar voor mijzelf leef, ben ik niets waard. Dan kan er net zo goed voor mij geen kerstmis zijn en kunnen alle grote leraren wel opdoeken.

Wanneer ik alleen maar leef voor mijzelf, klein, bekrompen, egoïstisch, egocentrisch, in mijzelf besloten en alleen maar denkende aan hetgeen belangrijk is voor het ik, voor eigen aanzien, dan kun je, zover het de werkelijke kerstgedachte betreft dit maar beter opdoeken. Dan is er geen kerstmis, geen vrede, geen God, geen koninkrijk meer voor je. Wat blijft is de nacht van eigenwaan, waarin je roekeloos jezelf en anderen ten gronde tracht te richten.

Maar kerstmis betekent: Ik ben er niet alleen. Ik ben er niet alleen voor mijzelf en ik sta ook niet alleen. Ik ben hier, omdat er anderen zijn. De betekenis van mijn bestaan, mijn leven, wordt bepaald door alles wat ik voor anderen kan zijn. Ik behoef mijzelf niet op te dringen aan de wereld, want waar ik ben en waar ik sta is er voor mij een taak, bestaat er een methode om toch nog iets te zijn en iets te doen, waardoor ik de anderen innerlijk rijker kan maken. Ik moet anderen rijker maken, maar niet in geld en goederen. Daarvoor zorgen zijzelf wel. Dat pikken zij wel, wanneer het zo uitkomt. Maar aan die innerlijke vrede, die rust, waardoor een mens niet meer wegloopt voor het leven en eigen bestaan, waardoor een mens zelfs niet meer probeert te vluchten voor de dood, kan ik hen mogelijk iets meer geven, zodat zij leren bestaan in de lichte vreugde, die uit God komt en je de kracht geeft om ook wanneer je existeert in een stof gebonden vorm licht te zijn en licht te geven. Dat betekent kerstmis nu voor mij.

Vreemd? Kerstmis is voor mij een feest van innerlijk licht. Dat geldt ook voor u, zelfs indien u kerstmis viert in een wereld die zo vol mensen dreigt te worden, dat over een aantal jaren men bij uw planeet een bordje zou moeten plaatsen waarop staat vermeld dat er alleen nog staanplaatsen beschikbaar zijn. Kerstmis spreekt van vrede op aarde in een wereld die zo vol is van eigenbelang en eenzijdigheid dat de meeste mensen steeds meer vergeten ook nog aan een ander en diens belangen te denken. U viert dit feest in een wereld die druk bezig lijkt onder te gaan aan haar eigen onverzadigbare hebzucht. Want dat zit er heus ook wel in. En toch is het ook in deze wereld van heden nu weer kerstfeest geweest. In die wereld, die wonderlijke, krankzinnige, dolle, ongelooflijke wereld van de mensen, hebben weer miljoenen mensen gedroomd van een werkelijke vrede. Zij dromen niet van de zoetelijke vrede op aarde, beleefdheid, het broeder en zuster zijn, maar van een echte levende wereld, waarin onderlinge liefde en vrede heersen, omdat de mensen vergeten iets alleen voor zichzelf te vragen, te begeren.

Eigenlijk een wonderlijk, wat magisch gebeuren, dat kerstfeest. De mensen zitten allen binnen met hun bomen, die zij te duur of al te goedkoop verworven hebben, compleet met al hun ballen en slingers, hun kerststal, kerststol en de hele santenkraam, tot de kerstgans toe. Maar vele van die mensen geloven in vrede en liefde. Zij geloven dat er ergens, hoe dan ook, een licht is dat schijnen zal. Die gedachten gaan uit over de wereld. Al die mensen die zo denken, terwijl zij mogelijk vertederd de herdertjes voor de zoveelste keer weer bij nachte laten liggen - tot zij doorgelegen zijn desnoods - sturen gedachten uit, die de gehele mensheid weer zeggen dat ware vrede mogelijk moet zijn. Het geloof in een mogelijke vrede, in een mogelijk licht wordt hierdoor sterker op de aarde, trekt als een spoor van denken langs alle delen van de mensheid. Daarom zijn de meeste mensen rond het kerstfeest toch wel wat zachtmoediger.

Hoe moet ik dat alles noemen? Een sfeertje misschien? Maar wanneer steeds meer mensen gaan geloven dat er werkelijk licht, vrede en liefde bestaat, dat er voor ons werkelijk een reden te vinden is om ondanks alles onze medemensen lief te hebben en ondanks alles, wat er uiterlijk bestaat, niet alleen maar aan onszelf te denken, maar ook aan anderen, wanneer zij gaan beseffen dat je niet jezelf moet gaan opleggen aan anderen, maar hen in hun eigen waarde moet laten en toch moet doen delen in je vrede en bereikingen, zouden wij dan misschien toch eens werkelijke vrede op aarde mogelijk maken? Kijk eens, het is voor mij op een tweede kerstdag gelukkig niet nodig, de engelenzang en dergelijke verhalen weer op de voorgrond te brengen. Maar stel je eens voor, hoe het nu op de wereld is met de mensen van nu. Er zitten mensen in een gevangenis, afgesloten, opgesloten. O, zij krijgen een extra kerstmaal, een bisschop is mogelijk bij hen komen preken en een koor is voor hen komen zingen. Zij hebben naar de tv mogen kijken, of er is mogelijk een filmvertoning voor hen gehouden. Maar zij zijn van de wereld afgesloten. Daar zitten zij, de deuren afgesloten. Niemand weet, wat zij werkelijk zijn, wat zij werkelijk beleven op dagen als deze.

Vraag je eens af, hoe die mensen daar terecht zijn gekomen. Zouden zij daar nu alleen maar terecht zijn gekomen, omdat zijzelf schuldig zijn? Eigenlijk wel. Maar waarom werden zij schuldig? Omdat er voor de kinderen eens geen ruimte was, zoals er voor Maria en Jozef eens geen plaats was in de herberg. Er was weinig of geen ruimte voor hen in de gedachten van de ouderen, er was weinig of geen plaats voor hen in de gemeenschap, waar zij zichzelf konden zijn zonder onmiddellijk onder het bevel te komen van goedwillende mensen die de kinderen "van de straat willen houden", maar hen vaak gelijktijdig alle mogelijkheid ontnemen om zichzelf te zijn. Hun jeugd bestond waarschijnlijk grotendeels uit kreten als: ga maar een zakje patat halen. Hier heb je een gulden. Nu niet, hoor, ik heb nu geen tijd. Vader en moeder gaan uit, ga jij maar lekker naar de bioscoop, of: ga maar met je vriendjes spelen. En wanneer het kind dan zijn onvrede met dit alles eens duidelijk laat blijken, klinkt het "rotzak, wat heb je nou weer gedaan". Want zo begint het meestal. Die ouders houden natuurlijk wel van hun kinderen. Maar zij hebben nooit van die kinderen gehouden, zoals die kinderen werkelijk zijn, zij hielden alleen van een voorstelling, van de kinderen, zoals de ouders wilden en wensten, dat zij zouden zijn.

Maar als kind denk je al snel: Ik ben toch mijzelf? Je wilt niet een soort stempelafdruk worden van de idealen, gedachten, het geloof en het verlangen van de ouders. Dan kom je steeds meer alleen te staan. Je wordt wat ouder. Iedereen heeft iets, jij hebt weinig of niets in vergelijking, dus pik je wat. En dan ben je opeens zo schuldig.... Je denkt: barst dan allemaal maar. En de volgende keer pik je wat meer, alleen uit balorigheid. De verwijten, maatregelen, vermaningen hagelen op je neer. Dus zoek je anderen die niet preken. Waarop alles steeds verder gaat. Je pikt niet alleen meer een plaat of zo, maar een brommer of een auto, want je wilt ook wel een keer opscheppen, zoals al die anderen doen. Dat het niet mag, is niet van belang. De mensen houden toch niet van je, zoals je bent, dus er is geen enkele reden om niet te doen, wat men je verbiedt. Gezag word je vijand. En mogelijk kom je in een opvoedingsgesticht, waar vaak de enige wijze om te laten zien, dat je wat bent berust op een duidelijk demonstreren hoe slecht je wel bent. Want eerst wanneer men dit in je erkent, behoor je er echt bij. Je komt eruit. En daar sta je, alleen tegenover de maatschappij. Gezag haat je nu. Je zoekt anderen, die ook het gezag ontkennen. Er gebeurt weer wat en je komt in de kast. Daar zit je dan met kerstmis. Vrede op aarde. Je krijgt beter eten, maar je klaagt er over. Je gaat naar de kerk, omdat je niets beters te doen hebt, je kijkt naar de film en droomt dat jij zelf daarin een rol zou kunnen spelen. Mogelijk vergeet je zelfs even dat je gevangen zit. En dan gaat de deur weer dicht en ben je weer opgesloten. En dan vloek je bij jezelf op die vuile verrotte wereld en klaag je bij jezelf: zoveel heb ik toch niet misdaan? Waarom moeten zij mij dan buiten alles sluiten? Dan haat je die wereld, dan zeg je, dat je je gram nog eens zult halen, of maak je mogelijk een paar goede voornemens, terwijl je weet, dat je je daaraan toch nooit houden kunt. Zo gaat het dan verder. Overall mensen in gevangenissen en kampen. Zalig Kerstfeest....

O, er zijn nog anderen die niet vol mee mogen doen in de wereld. De mensen die geestelijk of lichamelijk wat minderwaardig worden geacht en zelfs mensen die wat te oud zijn geworden. De gemeenschap mompelt ook hier: berg ze maar liever ergens op, waar wij geen last van hen hebben, maar zorg wel dat zij het beste hebben. Dergelijke mensen hebben het in uw land meestal zelfs heel goed. Maar één ding hebben zij gemeenlijk niet meer: zij behoren er niet bij. Zij staan erbuiten. Het is best mogelijk dat die jongen, die daar gaat, met al zijn onbeheerste gebaren en zijn misvormde handen meer hersenen heeft en innerlijk beter is dan al die mensen, die hem voorbijgaan. Men gunt hem medelijden wel pais en vree, maar hij behoort er niet bij....

Daar zijn de mensen niet groot genoeg voor, nietwaar? Nu moet je toch geen gekheid maken. Waar zou het naar toe gaan wanneer wij alle misvormden en mensen die niet voor zich kunnen zorgen, alle idioten en dergelijke zouden gaan beschouwen als precies zo menselijk, precies gelijkwaardig aan onszelf, wanneer je tot die wezens zou moeten zeggen: jullie zijn precies zo menselijk als wij, je hebt dezelfde rechten als wij, wees gelukkig. O, dergelijke typen moeten natuurlijk zoet gehouden worden. Maar gelukkig maken? Natuurlijk, wij zullen hen een onvergetelijke kerstmis bezorgen. Maar verder moeten zij maar braaf en zoet zijn. Misschien mogen zij zelfs met de feestdagen voor een korte tijd naar huis.

Maar daarna moeten zij weer terug naar het instituut, want zij vergen te veel, vragen te veel aandacht van anderen en dat past niet in deze maatschappij. Even vieren en dan maar weer terug in je grote en hopelijk vooral vroom strenge eenzaamheid. Zalig kerstfeest...

En die ouwetjes moeten ook blij zijn met alles, wat wij doen om hen uit de gemeenschap te verwijderen. Uiteindelijk hebben die mensen te veel zorg nodig en je kunt toch niet elke dag maar weer gaan kijken, of zij mogelijk nog gezond en wel zijn dan wel je tijd nodig hebben? Trouwens, die mensen moeten bij elkaar wonen en verzorgd worden. Je kunt toch niet elke dag boodschappen voor hen gaan doen en in deze tijd komen bakker, slager en melkboer ook niet meer elk dag aan de deur. Zouden anderen daarvoor dan moeten gaan zorgen? Denk eens aan alle tijd en moeite die het kost en dan zijn zij nog niet eens dankbaar, voor alles wat je doet ook. Gelijkwaardig deel van de mensheid? Kom nou. Voor hen zijn er toch heel goede verzorgingstehuizen? Heerlijke huizen waar zij zelfs een eigen kamertje hebben en gezellig onder elkaar kunnen zijn, waar zij een mooie kantine hebben, cursussen, sport en zelfs wel eens een dansavondje voor hen wordt gegeven. Zij zitten daar goed, hoor. Wij zullen de oudjes een kerstboom geven en de kinderen komen des middags mogelijk even langs wanneer zij niet op vakantie weg zijn - want het is uiteindelijk kerstfeest. Lieve oudjes, wij waarderen jullie zo. Prettige feestdagen, hoor. Maar blijf in 's Heren Naam in je tehuis voor ouden van dagen en buiten onze maatschappij. Nu ja, dat zeg je natuurlijk niet, maar zij behoren er toch niet meer bij, zij passen eenvoudig niet meer in deze prestatie maatschappij, waar eenieder zo ontzettende haast heeft om een doel te bereiken dat hij zelf nog niet kent. Zalig Kerstfeest, lieve oudjes....

Nu ja, het komt niet van één kant. Hoevelen handelen niet wanneer zij ouder worden, als volgt: Wij zijn ouder, dus wij hebben eenvoudig het recht te zitten in overvolle vervoersmiddelen, zelfs indien anderen daarvoor hun zitplaats op moeten geven. Wij zijn slecht ter been, dus wacht men maar even op ons. Wij zijn niet zo handig meer, dus moeten anderen maar zorgen dat er niets misgaat. Daar ben je uiteindelijk in ere oud voor geworden. Wat ook onjuist is, ook al vind je die anderen, die niet doen of je alleen door je leeftijd al iets bijzonders bent, onbeschoft en laat je hen dat merken ook. Zalig Kerstfeest.

Laat ons dan een beginnen met te erkennen, dat wij allen gelijk zijn, oud, jong, fatsoenlijke mensen, misdadigers de paragonen van de moderne maatschappij, de middenstanders, de arbeiders en zelfs die vent die een villa op Wassenaar heeft, waar hij zich overigens wel rot voor heeft gewerkt. Wij allen zijn gelijk. Wij zijn mensen. Wij bestaan niet voor hetgeen wij van anderen kunnen nemen, maar voor alles wat wij voor die anderen kunnen betekenen en zijn. Dat is de kerstgedachte, maar ook de geestelijke werkelijkheid.

Er is trouwens nog meer te vinden in het kerstverhaal dan deze gedachten. Want het is ook een verhaal van het bovennatuurlijke, weet u dat wel? Het zal je maar overkomen: opeens staan er engelen naast je om je te wekken met een: Ik verkondig u een blijde boodschap. Wat wel niet geheel waar geweest zal zijn. Maar goed. In ieder geval zijn die herders geen gewone mensen. Zij hebben de gehele dag achter de schapen aangelopen, houden de wacht gedurende de nacht en toch is er bij allen, die gewekt worden volgens het verhaal, niet één die zegt: laat mij slapen, het is mijn beurt nog niet, of mogelijk mompelt: als je een boodschap hebt, kun je die beter achter de struiken doen. Het verhaal is trouwens niet erg geloofwaardig in dit opzicht. Die herders trimmen in hoog tempo naar de stal en brengen nog cadeautjes mee ook, de eerste kerstpresentjes, terwijl daar boven de stal een engel hangt. Waarom hij is opgehangen, staat er niet bij, niemand weet wat hij gedaan had. Maar goed, hij hangt er, compleet met een groot schild in handen, waarop in voor eenieder onleesbaar latijn staat geschreven: Vrede op aarde voor hen die van goeden wille zijn.

Vergeef mij deze tirade. Maar ik kan dit geheel moeilijk als juist aanvaarden. Wel is er iets anders dat mij begrijpelijk, kenbaar en toch bovennatuurlijk van aard schijnt te zijn. Kerstmis is een feest van licht en kracht, een wonder van iets, wat door de mensheid heen sluipt en hen verandert. Je kunt natuurlijk ook dit zien als een sprookje. Maar het gebeurt toch wel eens op aarde, dat je een mens ontmoet en opeens van binnen blij bent. Ik kan mij best voorstellen, dat het kind dat daar lag in het stro, iets dergelijks heeft uitgestraald.

Ik kan mij voorstellen, dat er alleen door het feit dat dit kind er was, voor allen die daarbij kwamen iets meer licht, een stille vreugde is geweest. En daarin ligt voor mij het werkelijk beeld van een bovennatuurlijke kracht. Die eerste Kerstmis is ook het begin geweest van een bijzondere uitstraling op aarde. Nu doen wij, of de wereld daardoor uiterlijk opeens veranderde. Wat natuurlijk niet het geval is geweest. De herbergier van het dorp zal nog steeds geprobeerd hebben zijn gasten het dubbele te rekenen van wat redelijk was. Dat is gewoon een beroepsdeformatie. Zoals sommige barkeepers een soortgelijke verstandelijke deformatie vertonen, die hen ertoe dwingt, de datum steeds weer als de prijs van iets te beschouwen en bij het totaal van de rekening op te tellen. Dacht u, dat dergelijke zaken opeens anders zouden worden? Er is mogelijk door de aanwezigheid van het kind wel een soort mildheid geweest tussen de mensen, maar dat was voorlopig dan ook alles. Trouwens, kijk eens naar het leven van dit kind: Hij wordt man en doet overal wonderdjes. Blinden kunnen zien, lammen lopen, melaatsen zijn opeens weer rein. Wat mij betreft mag u dan zelfs nu nog ontkennen dat dit kind ooit werkelijk geleefd heeft.

Maar het denkbeeld, kunt u dat dan tenminste bevatten? Er is ergens een kracht die steeds sterker wordt, waar steeds weer iets bij komt. Die kracht wordt op de duur een licht in de mensen. De ontwikkeling is eenvoudig: in het begin is er alleen maar welwillendheid onder de mensen. Maar de kracht die dit tot stand bracht, wordt het vermogen tot genezen van zieken, tot het uitdrijven van duivelen enz. Kort en goed: het wordt iets kostbaars, waarvan wij ons voor kunnen stellen, dat het de gehele mensheid kan gaan doortrekken. Volgens het evangelie heeft die kracht zich inderdaad verbreid, want er komt een tijd, waarin vele mensen rondgaan en zieken genezen, duivelen uitdrijven, in naam van God de Vader en Jezus Christus. Zo erg zelfs, dat de apostelen, die Jezus uitzendt voor dergelijke arbeid, bij Hem komen klagen over deze oneerlijke concurrentie. Nu ja, die apostelen dachten natuurlijk: wij zitten aan de bron en dus hebben wij een monopolie op deze kracht. Maar er kan geen monopolie bestaan op het licht van kerstmis, niet in een kerk, een bepaalde plaats, of wat dan ook. Want het licht van kerstmis, dat zelfs de mens kan ervaren, is een kracht, een kracht die er ook is, wanneer je geen kerstfeest viert. Juist degene die gelooft dat kerstmis een feest van het licht is, zal beseffen dat je dit licht niet voorbij kunt gaan. Wanneer het er al is, kun je daarin toch deelnemen, kun je dit mee uitstralen, mede de mensen iets geven van de rust en de vrede. Dan kun je dit licht in jezelf laten groeien, tot je de mensen iets kunt geven van de gezondheid die zij van node hebben, kun je dit licht maken tot iets wat zij hard nodig hebben, iets wat hun verlatenheid doorbreekt.

Dat is dan naastenliefde. Niet de zo vaak gepredikte zoetelijke naastenliefde, die in Gods Naam over zich laat lopen, maar de actieve naastenliefde die bereid is eenieder in zijn eigen recht te laten leven en toch steeds weer weet te zeggen: Ik ben blij, dat je bestaat. Voor een soort kerstpreek is dit wel een wat eigenaardig betoog, dat geef ik toe. Er is geen sprake van beiderende klokken en engelen aan de hemel, maar alleen die ene belangrijke zin: Ik ben blij, dat je bestaat.... Toch geloof ik, dat juist dit het werkelijke wonder van het kerstfeest is. Het wonder, dat jullie hebben gevierd met klokken in de nacht, uitzendingen van plechtigheden met de paus en weet ik wat nog meer, zoals galmende dominees en halleluja-zangers, die je samen hebt aangehoord, zalig onder de kerstboom gezeten in kaarslicht. Kerstfeest zo zou je kunnen zeggen, is God die tot de mensen zegt: Ik ben blij, dat jullie er zijn. Zo simpel is het volgens mij.

En eerlijk en sprekende uit het diepst van mijn hart kan ik alleen maar een echo vormen van die stem: wij zijn allen heus niet dezelfde, zoals wij hier zitten en ook van onze kant zijn er nogal grote verschillen onder de aanwezigen. Maar toch, dit alles wetende en beseffende: Ik ben blij dat u er bent. Ik ben blij dat u existeert. Ik ben zo blij dat wij contact hebben met elkaar, dat wij niet alleen zijn. Wij zijn niet alleen. Niet in de kosmos en niet in de wereld. Wij zijn niet alleen vrienden. Daarom zijn wij blij. Blij omdat er anderen zijn. Blij, omdat er zoveel verschillen zijn, zo vele facetten van leven. Blij dat wij mogen bestaan met het bestaande. Gelukkig kerstfeest. Zalig kerstfeest. Ja. Ondanks alles. Ondanks de verbittering die er is op de wereld, ondanks de oorlog die dreigt, ondanks de rampen die er gebeuren, ondanks de mensen die mensen vervloeken, ondanks de terroristen, die met dwaze moordlist trachten iets te bereiken en te rechtvaardigen, wat ook alleen maar een droom is.

Ondanks dit alles: Zalig Kerstfeest! Gelukkig Kerstfeest, want wij zijn er, wij zijn allen samen. Tja. Is dat nu een kerstpreek? Het is de werkelijkheid van het kerstfeest, weet u. Het is een werkelijkheid die niet alleen maar bestaat op 25 december, op sinterklaas, Pasen of Pinksteren en zeker niet alleen kenbaar is wanneer al die feesten op één dag vallen, ook al lijkt het er uiterlijk wel eens op. Ik ben blij, dat u er bent.

Bent u ook blij dat er andere mensen zijn, dat er dieren zijn, planten zijn? Bent u ook niet blij dat u niet geheel alleen bent? Besef dan die vreugde in jezelf. Besef de kracht van dit te samenzijn in de kosmos in jezelf... Spreek niet over de hoge geest, de lage geest, de duistere geest en de lichtende geest. Praat niet over verschillen, spreek over God in de kosmos, spreek over God in alle dingen, spreek over de kracht van het geheel waarin wij allen deelhebben. Spreek niet over al wat je wel of niet kunt. Je kunt toch altijd meer dan je doet en minder dan je denkt. Denk alleen maar aan het feit, dat wij samen zijn en dat wij tezamen, allen, van de hoogste tot de laagste sferen, van de hoogste engel tot de duisterste ziel in het diepste duister, die zijn laatste beseffen verliest om dan opnieuw te beginnen, samen uitbeelden de ene werkelijkheid van licht en vrede, van werkelijke vreugde, die wij Gods werkelijkheid noemen.

Laat ons daaraan maar denken, niet zeggende dat wij te gering of niet bewust genoeg zijn. Wij zijn als mensen en geesten deel van de kracht van de werkelijkheid, van God. Wij zijn niet afhankelijk van het wonderlijke of miraculeuze, wanneer wij de kracht erkennen die er ook in ons schuil gaat, wij behoeven nooit alleen te staan. Wij kunnen ons nooit verheffen boven alles, wat rond ons staat, ons meerdere achten van het bestaande, zonder gelijktijdig de krachten te ontkennen die in ons leven. Wij zijn deel van de eenheid. Wanneer u die eenheid maar aanvaardt en erkent, is er niets, wat onmogelijk is. Wij zijn deel van het licht. Indien wij dit licht in ons erkennen en erkennen in de wereld rond ons, dan zullen wij mogelijk nog wel eens protesteren, zeggende: moet dat nu zo, kan het niet anders. Maar als het eropaan komt, zullen wij weten: ik sta niet alleen. In het geheel ben ik sterk. Wanneer het nodig is, beschik ik over alle kracht. Wat waarlijk noodzakelijk is, zal ik doen, zal ik bereiken, niet omdat ik alles wil of weet, maar omdat ik deel ben van al het andere.

Er bestaat geen systeem dat gelijk kan komen aan de essentie van het christendom en alle grote leringen. Er is geen politiek systeem of economisch systeem dat verstandiger en beter kan zijn, wanneer je op resultaten let. Niets. Er is alleen die eenheid. Hoe je dit ook uitdrukt, dit is de waarheid. Deze eenheid, eens vaag aangevoeld door mensen in een stal bij Bethlehem, is het enige waardoor je werkelijk en terecht kunt zeggen tegen de gehele wereld: Ik ben blij dat je er bent, ondanks alles. Ik ben blij, dat je bestaat, dat ik niet alleen ben. Het is uit deze kracht, uit dit licht, dat je waarlijk bewust en eerlijk kunt zeggen: verheug u, er is ons een kind geboren uit Licht en Kracht. God zelf manifesteert zich ook in mij, helpende, genezende, reddende, maar niet bindende, niet verplichtende: Een band die ligt van mens tot mens, van geest tot geest, wereld tot wereld, sfeer tot sfeer: De band van de ene werkelijkheid, waarin wij thuis behoren.

Daarom zeg ik tot u: ik ben blij, dat u er bent. Gelukkig kerstfeest: al uw dagen lang.

d.d. 26 december 1974